

Achtergronddocument bij het dossier MBO afgedankte batterijen en accu's

Dit achtergronddocument maakt geen deel uit van het advies

Situering

Juridische betekenis startnota

De startnota is het startpunt van de onderhandelingen en schetst de belangrijkste doelstellingen van het Vlaamse Gewest.

Historiek

Sedert 1998 geldt een aanvaardingsplicht op afgedankte batterijen en accu's in het Vlaamse Gewest. Deze werd geïmplementeerd door MBO's: 1ste generatie 2003-2008 en 2de generatie 2010-2015 (31 december).

Tussendoor werd RL 2006/66/EG¹ van kracht. Deze deelt batterijen op in 3 types.

Op vraag van de sector zijn er telkens 2 MBO's geweest met elk een beheersorganisme. Wellicht niet toevallig en tegelijk positief is dat die scheiding niet strijdig is met de onderscheiden types van RL 2006/66/EG:

Types	Beheers-organisme	Waarde
1 Draagbare batterijen en accu's	Bebat ²	Beperkt +
2 Industriële batterijen en accu's		
3 Autobatterijen en –accu's	Recybat	Sterk +

Wetgevend kader

- De Europese RL 2006/66/EG bevat naast de indeling in 3 types ook volgende elementen:
 - o Verplichting voor de uitbouw van een netwerk van inzamelpunten voor type 1 en 3 waar de eindgebruiker gratis terecht kan;
 - o Producenten van type 2 moeten afgedankte batterijen terugnemen;

¹ Richtlijn 2006/66/EG van het Europees Parlement en de Raad van 6 september 2006 inzake batterijen en accu's, alsook afgedankte batterijen en accu's en tot intrekking van Richtlijn 91/157/EEG

² Opgericht in 1995 voor inzameling en verwerking van batterijen teneinde de ecotaks te vermijden. De ecotaks is afgeschaft sinds 1 januari 2013.

- o Een inzameldoelstelling voor type 1 van 25% tegen 2012 en 45% tegen 2016 op het gewicht van de verkochte hoeveelheid;
- o Recyclagedoelstellingen: 65% van het gewicht voor loodzuurbatterijen, 75% voor NiCd-batterijen en 50% voor andere batterijen maximale recyclage van het lood- en cadmiumgehalte.
- Via het VLAREMA, onderafdeling 3.4.5 wordt de aanvaardingsplicht ingesteld in Vlaanderen. Op volgende punten gaat VLAREMA verder dan RL 2006/66/EG:
 - o Een inzameldoelstelling voor type 1 van 45% op het gewicht van de verkochte hoeveelheid tegen 2016;
 - o Een maximale recyclage van kwik uit batterijen;
 - o Verplichte inzameling en verwerking van inzamelrecipiënten die ter beschikking worden gesteld van de burger;
 - o Kunststof uit de verwerking van loodzuurbatterijen moet in de mate van het mogelijke worden gerecycleerd.

Beschrijving van het huidige systeem

Draagbare en industriële batterijen en accu's (type 1 en 2)

Het inzamelnetwerk van Bebat steunt op:

- 24.000 inzamelpunten + ophaling van afgedankte batterijen uit ontmantelde AEEA;
- Een sterke communicatiestrategie → 94% Belgen kent Bebat

Inzamelresultaten type 1 in 2013: B: 52,8%; VL: 59,6 = top in Europa. Van de resterende 40% gaat 13,3% mee in het restafval. Bebat stelt dat haar selectieve inzamelefficiëntie 87% is omdat de rest door andere operatoren wordt of nog niet selectief inzamelbaar is wegens:

- De positieve waarde van de batterijen voorkomt gratis afgifte maar zorgt voor verkoop aan marktoperatoren;
- Export in tweedehandsproducten;
- Toenemend aandeel herlaadbare batterijen met een langere levensduur en een uitgestelde inzameling (van 5-6 jaar tot 5-10 jaar na op de markt brengen);
- Stockage batterijen: voor een gemiddeld gezin = equivalent van 3 jaar aankoop.

Voor industriële batterijen type 2:

- Er zijn geen inzameldoelstellingen maar alle aangeboden batterijen moeten ingezameld worden;
- Grootste aandeel van op de markt gebrachte batterijen: 74% gewicht maar slechts 0,7% in aantal;

- 97% loodbatterijen (hoge loodprijs) → gevolg: door vrije marktwerking is inzamelcijfer Bebat zeer laag: 2,8%;
- Rapportage ingezamelde en verwerkte loodbatterijen gebeurt door Bebat en Recybat gezamenlijk;
- Batterijen van elektrische en hybridewagens zijn ingedeeld bij type 2.

Verwerking ingezamelde batterijen Bebat:

- Sortering door 99,9%-dochter Sorbat sinds 2010, uniek in Europa;
- Unieke sorteerlijn sorteert in verschillende fracties aan zeer hoge zuiverheid;
- Afvoer naar verwerkingsbedrijven in binnen- en buitenland met specifieke technieken naargelang de fracties: hydrometallurgie, thermische verwerking (verbranding, pyrolyse).

De milieubijdrage aan Bebat is sedert 2014 gedaald tot 0,075 €/batterij.

Autobatterijen en –accu's (type 3)

Bijna uitsluitend loodbatterijen → door marktwerking is inzameling en verwerking goed georganiseerd → operationeel inzamelsysteem is niet nodig → Recybat voorziet de monitoring om controle op de doelstellingen mogelijk te maken.

Recent is een nichemarkt ontstaan voor herlaadbare lithiumbatterijen (quads, sportwagens) met negatieve waarde. Recybat heeft geen operationeel inzamelsysteem.

Motivering instrumentenkeuze

- De werking van Bebat en Recybat en de wettelijke omkadering via de aanvaardingsplicht en de MBO's worden niet in vraag gesteld;
- Volgens de Ovam zijn de wettelijke bepalingen nog steeds actueel;
- Mogelijke bijstellingen van de wetgeving:
 - o Indien een fitness check op de RL 2006/66/EG leidt tot aanpassing van de RL, dan zal ook de Vlaamse wetgeving worden aangepast en is deze direct van toepassing op de lopende MBO;
 - o Aanscherping van de doelstellingen in de Vlaamse wetgeving voor inzameling voor draagbare batterijen (m.b.t. realiteit van marktevolutie en levensduur → kan leiden tot herziening van voor selectieve inzameling beschikbare batterijen) of voor recyclage die vanaf 2014 volgens nieuwe Europese berekeningsmethode worden gerapporteerd) worden slechts van kracht op de lopende MBO mits goedkeuring van alle partijen.
- Er wordt geprobeerd om tot 1 MBO te komen voor de verschillende types batterijen omdat:

- o Van de loodbatterijen met dezelfde samenstelling en recyclingdoelstellingen is 2/3 type 3 (Recybat) en 1/3 type 1 of 2 (Bebat);
- o Er is al een sterke samenwerking tussen Recybat en Bebat (aangiftes MyBatbase en rapportage inzameling en verwerking).

Belangrijke doelstellingen en krachtlijnen

De gehanteerde uitgangspunten:

- Het doel is het succesvolle systeem verder zetten, waar mogelijk te optimaliseren en te vereenvoudigen, rekening houdend met de specificiteit van de batterijen, beperkte volumes, beperkt aantal recyclageunits en relatief groot aantal verschillende stromen, ...;
- De huidige invulling van producentenverantwoordelijkheid is adequaat voor het bereiken van de doelstellingen voor loodbatterijen;
- Herlaadbare lithiumbatterijen moeten geïntegreerd worden, eventueel via samenwerking tussen Recybat en Bebat;
- Gemeenschappelijke rapportage over loodbatterijen verfijnen;
- Bebat levert inspanningen om stromen die niet door haar ingezameld worden in beeld te brengen → zicht op batterijen beschikbaar voor inzameling;
- Meer aandacht voor milieuprestaties bij o.a. inzameling en verwerking.

De partijen

Dezelfde partijen als bij vorige MBO's: de federaties FEE, Federauto en Febiac (als er 1 MBO komt) en Bebat voor de niet bij federaties aangesloten leden. Andere actoren zouden de MBO mee kunnen ondertekenen. Dat biedt mogelijkheden, maar de meerwaarde van het kleine aantal operatoren is volgens OVAM beperkt. "Oude" leden wensen niet op een directe vertegenwoordiging in te gaan. Daarom lijkt direct overleg te verkiezen.

Situatie in overige gewesten en buurlanden

De lopende MBO is onderhandeld met de drie Gewesten. Vlaanderen heeft hem aansluitend afgesloten, Wallonië in 2014 en Brussel niet. De redenen waren:

- Terughoudendheid tegen operationele activiteiten (Sorbat) van Bebat;
- Het beroep bij de RvS tegen een nieuw besluit aanvaardingsplichten door een aantal federaties, bedrijven en beheersorganismen.

Het juridisch vacuüm in 2 gewesten heeft in de praktijk geen verschil gemaakt. Beide gewesten hebben de procedure opgestart om de MBO's af

te sluiten. Voor batterijen type 1 en 2 heeft Wallonië een MBO met beperkte looptijd (eind 2015) afgesloten, Brussel zou volgen.

De intentie bestaat om tegen 2016 met de 3 Gewesten gezamenlijk over een MBO te onderhandelen. Indien het niet lukt, zal Vlaanderen volgens eigen krachtlijnen verder werken.

Het beleid in de buurlanden is gelijkaardig. Het Vlaamse Gewest en Bebat zijn voorlopers in Europa. Vlaanderen loopt voor inzake inzameling en sortering. De verwerking is – gezien het beperkt aantal verwerkers – weinig verschillend binnen Europa. Door invoering van de Europees vastgelegde berekeningsmethode vanaf 2014 zullen de prestaties van de verwerkers eenduidig beoordeeld kunnen worden.

Looptijd

Indien één MBO: 5 jaar, niet langer wegens de beweging in de markt. Een aparte MBO voor type 3: 8 jaar wegens de beperkte impact van Recybat.

Doelstellingen

Wijziging scope

- De mogelijkheid van één MBO;
- Een oplossing voor de aanvaardingsplicht van type 2-batterijen van elektrische voertuigen beïnvloedt de scope.
Bebat behoudt een belangrijke rol voor herlaadbare lithiumbatterijen die gebruikt worden voor toepassingen die niet onder de MBO afgedankte voertuigen vallen. Alleszins moet een regeling uitgewerkt worden voor dat type batterijen uit elektrische voertuigen die niet in het Bebat-inzamelsysteem terechtkomen.

Milieudoelstellingen

- De eventuele aanscherping van de doelstellingen (zie 'Motivering en instrumentenkeuze') dient om de huidige resultaten te verankeren.
- Een inzameldoelstelling op basis van de door Bebat gerapporteerde inzamefficiëntie (87%) wordt opgenomen, rekening houdend met de resultaten van de voorbije jaren. Ze wordt gekoppeld aan de uitwerking van remediëringsmaatregelen indien de doelstelling niet gehaald wordt.
- Omdat er in Europa slechts 20 verwerkers zijn die 8 types batterijen verwerken, omdat het aangeleverde volume door Bebat daarin ook klein is, zijn de sturingsmogelijkheden door Bebat beperkt. De uitgangspunten voor verwerking zijn:
 - o De recyclagedoelstellingen halen;

- o Bebat moet voldoende vrije keuze krijgen in de keuze van verwerkingspartners om continuïteit en kwaliteit verwerking te verzekeren;
- o Bij die keuze wordt rekening gehouden met de milieuaspecten.

Initiatieven in het kader van duurzaam materialenbeleid

- Bij de ontwikkeling van inzamelrecipiënten wordt ecodesign en gebruik van gerecycleerde materialen meegenomen, zonder afbreuk te doen aan de veiligheidsvoorschriften;
- Indien kritieke metalen in belangrijke mate in bepaalde types batterijen aanwezig zijn, zal Bebat initiatieven nemen om de recuperatie te bevorderen, mits een aanvaardbare kost;
- Bebat co-financiert onderzoek dat leidt tot een beter ontwerp, gebruik, inzameling en recyclage van batterijen, of tot het beperken van verliezen van metalen uit de metalenkringloop.

Concrete acties (voor Bebat)

Preventie en hergebruik

Naarmate Bebat-leden batterijen op de markt brengen, zal Bebat:

- Participeren aan onderzoek om opportuniteiten en belemmeringen inzake hergebruik in kaart te brengen, in eerste plaats voor Li-batterijen;
- En ook juridische aansprakelijkheid en financiële impact van hergebruik bekijken;
- Meewerken aan acties voor uitwisseling over de noden van producenten, productontwikkelaars en verwerkers;
- Inzetten op sensibilisatie over milieuvriendelijk gebruik van draagbare batterijen:
 - o Gelet op de technische eigenschappen van batterijen en apparaten duidelijk en actief communiceren over de meest geschikte toepassingen;
 - o Aanmoedigen optimaal gebruik voor optimalisatie levensduur batterijen;
 - o De rol van Villa Pila en Sorbat als educatief centrum aanhouden.
- De milieubijdrage evalueren met het oog op gedifferentieerde tarieven in het kader van preventie.

Inzameling en verwerking batterijen type 1 en 2

Inzake effectieve inzameling en verwerking

- Bestaande inzamelsysteem verder zetten;
- Actief zoeken naar verwerkers van verschillende types volgens de wettelijke verplichtingen, met aandacht voor knooppellen en primaire Li-batterijen;
- Milieucriteria in rekening brengen bij selectie verwerkers

Zicht op batterijen die door Bebat-leden op de markt worden gebracht maar niet door Bebat worden ingezameld en verwerkt:

- Onderzoek naar de stock en het afdankingsgedrag;
- Rapportage loodbatterijen verfijnen in samenspraak met Recybat;
- Mogelijke invoering rapportagesysteem ingezamelde batterijen door Bebat-leden;
- Steun en medewerking aan Europese initiatieven

De financiële aspecten

Sedert de afschaffing van de ecotakswet is Bebat bevoegd om de milieubijdrage in te stellen. Op korte termijn wil men een dalende milieubijdrage (vanaf 1 januari 2014). Volgende doelstellingen komen in de MBO:

- Afbouw van de financiële reserves tot de portefeuille in lijn ligt met de rol van Bebat op vlak van milieu, sociale verantwoordelijkheid en ethiek zoals voorzien in de beleggingspolicy van Bebat;
- In het eerste MBO-jaar evaluatie van de milieubijdrage met het oog op een gedifferentieerd tarief;
- De termijnen voor aanpassing milieubijdrage aanpassen van 2 maal/j op vaste data tot continu (indien haalbaar voor distributiesector).

Sancties

Volgens sanctiebepalingen van het DABM, zowel op basis van het besluit in uitvoering van titel XVI als van titel VI. In de MBO wordt niets voorzien.

Rapportageverplichtingen

- Er moet een transparant systeem zijn voor inzameling en verwerking. De rapportage zoals in VLAREMA, staat op punt. Vereenvoudiging wordt onderzocht.
- De bepaling uit de vorige MBO dat gegevens uit het jaarverslag over inzameling en verwerking van type 1 en 2-batterijen moeten gevalideerd worden door een ISO 17020 geaccrediteerde keuringsinstallatie wordt niet weerhouden. Accreditatie is nog niet

mogelijk en wordt overbodig geacht wegens een aantal redenen (beperkte stroom, EU-initiatief, ...).

Maatregelen opgenomen door het Vlaamse Gewest

- Het gratis ter beschikking stellen van tools en kennis inzake duurzaam materialenbeheer;
- Harmonisering van regelgeving met andere gewesten ondersteunen;
- Controle van de strikte toepassing van de aanvaardingsplicht en verbalisering van overtredingen.